

Z PRAKTYKI SĄDOWEJ

Klauzula w wyrokach sądowych

Kodeks Prawa Kanonicznego w żadnym z kanonów nie mówi o klauzulach w wyrokach sądowych. Istnieje tu wyraźna luka, którą stara się wyrównać art. 225 instrukcji „*Provida*“ z dnia 15 sierpnia 1936 r. Artykuł ten bowiem zleca ordynariuszowi miejscowemu wydanie nakazu właściwemu duszpasterzowi zanotowania osobno lub w księdze ochrzczonych treści ostatecznego wyroku, orzekającego nieważność małżeństwa. Sentencję wyrokową oraz ewentualną klauzulę notuje na marginesie proboszcz miejsca zawarcia małżeństwa lub ten duszpasterz, który posiada odpowiednie księgi. Jeżeli jednakże jedno lub oboje małżonkowie są ochrzczeni gdzie indziej, to proboszcz, posiadający u siebie księgi zawartych małżeństw, notuje treść wyroku, a prócz tego zawiadomia o wyroku i o klauzuli tego proboszcza, w którego parafii strony zostały ochrzczone.

Trybunał powinien dodawać klauzulę zawsze wtedy, gdy zachodzą słuszne powody, żeby strona nie zawarła, bez szczególnego zezwolenia, nowego związku małżeńskiego. Stosowanie zaś klauzuli zależy od sędziów trybunału, którzy decydują, czy jest ona konieczną. Sama instrukcja stwierdza również, że klauzulę (*vetitum*) należy stosować „*ex. gr. in causis impotentiae*“, a więc wymienia tytuł impotencji tylko przykładowo. Praktyka sądowa wykazała, że klauzula ma zastosowanie najczęściej przy tytułach, oprócz impotencji, takich, jak: choroba umysłowa, złośliwie postawiony warunek, wykluczenie potomstwa lub nierozzerwalności małżeństwa, świadoma bigamia. Klauzula powinna brzmieć: „Bez zgody ordynariusza (lub Sądu) stronie (powodowej lub pozwanej) nie wolno zawierać nowego związku małżeńskiego“.

Zachodzi pytanie, kiedy i pod jakimi warunkami zgoda ta ma być wyrażona, czyli inaczej — w jaki sposób następuje zniesienie klauzuli. W procedurze procesowej brak jest stosownej normy. W Polsce w niektórych sądach biskupich przyjęła się słuszna praktyka, że w razie prośby o zniesienie klauzuli, ordynariusz, o ile chodzi o impotencję lub chorobę umysłową, zarządza przeprowadzenie skróconego procesu administracyjnego (*processiculus administrativus*) z udziałem sędziego, obrońcy węzła, notariusza i dwóch lekarzy ekspertów. Opierając się na ich opinii ordynariusz (lub Sąd) może wydać dekret znoszący lub utrzymujący treść klauzuli. Jeżeli chodzi o klauzulę, dotyczącą innych tytułów, ordynariusz (Sąd) postępuje podobnie, z tą tylko różnicą, że nie powołuje lekarzy ekspertów.

Nie jest potrzebna klauzula wtedy, gdy impotencja jest względna, natomiast konieczna, o ile została orzeczona jako *absoluta, antecedens, certa et perpetua*. Tak samo konieczna jest wtedy, gdy małżeństwo

zostało ogłoszone jako nieważne z powodu stałej choroby umysłowej. Jednakże może się zdarzyć, że impotencja okazała się nie absołutną, ale względną, ponieważ mężczyzna zawarł kontrakt cywilny z inną osobą i normalnie z nią współżyjąc posiada potomstwo (fakt autentyczny). W takim wypadku, żeby zawrzeć sakramentalny związek małżeński, należy wpierw postarać się o zniesienie klauzuli.

Ks. Władysław Padacz